

АУДІОТЕКСТ ЯК ДЖЕРЕЛО НАВЧАННЯ ГОВОРІННЮ СТУДЕНТІВ МОВНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Тетяна САВЕНКО (Кіровоград, Україна)

У статті досліджено методи і прийоми навчання говорінню студентів 1-2 курсів. Автор розглядає особливості застосування автентичних текстів для розвитку компетенцій в аудіюванні та говорінні, визначає типи та види завдань з урахуванням рівня сформованості навичок і вмінь студентів.

Ключові слова: комунікативна компетенція, компетенція в аудіюванні, компетенція в говорінні, мовленнєві навички та вміня.

The article introduces methods and approaches of teaching first- and second-year students speaking. The author considers the characteristics of the process and the activities to develop students' competence in listening and speaking depending on the level of their skills.

Key words: communicative competence, competence in listening and speaking, communicative skills.

Головною метою навчання студентів мовних факультетів визначається формування й розвиток іншомовної мовленнєвої компетенції. Іншомовна мовленнєва компетенція складається з кількох компонентів, а саме: мовної, мовленнєвої та соціокультурної. Набуття студентами цих компетенцій відбувається в навчальному процесі через застосування різних видів завдань: мовних, умовно-мовленнєвих та мовленнєвих. Формування компетенції в аудіюванні та говорінні здебільшого відбувається за допомогою умовно-мовленнєвих та мовленнєвих вправ, розроблених на основі автентичних матеріалів. Вимоги щодо рівня розвитку цих компетенцій визначено в програмі з англійської мови для університетів / інститутів іноземних мов (далі – програма).

В останні роки значно зросла зацікавленість вітчизняних та зарубіжних дослідників різноманітними аспектами навчання іншомовного спілкування, зокрема говоріння. Це можна пояснити тим, що говоріння є одним з основних джерел отримання та передачі інформації в

різних сферах життєдіяльності людини. Проблеми навчання говорінню, типології вправ для розвитку навичок і вмінь аудіювання та відбору завдань розглянуті в дослідженнях С. Ю. Ніколаєвої, О. Б. Бігич та інших методистів [1].

Сучасна методика навчання іншомовному спілкуванню приділяє багато уваги проблемам формування й розвитку мовленнєвих навичок і вмінь говоріння та типології вправ для організації ефективного навчання цього виду мовленнєвої діяльності. У дослідженні пропонується розглянути деякі підходи до формування компетенції в говорінні студентів 1-2 курсів мовних факультетів.

Формування й розвиток уміння говоріння, а саме: діалогічного і монологічного мовлення, потребує застосування спеціально розроблених вправ, які пропонуються для виконання в чіткій послідовності та укладаються з дотриманням принципів поступового зростання труднощів, доступності та ситуативності.

У цьому дослідженні пропонується розглянути комплекс вправ для формування й розвитку вмінь діалогічного і монологічного мовлення на основі прослуханого аудіотексту. Уміння аудіювання необхідне для розвитку усного мовлення та підготовки студентів для розуміння мовлення носіїв мови. Відрізняється кілька видів аудіювання. Аудіювання може бути інтерактивним, яке передбачає слухання, реагування на почуте та здійснення певних мовленнєвих дій. Аудіювання одностороннє, націлене на здобуття інформації та використання її в подальшому усному або писемному спілкуванні. Аудіювання в режимі внутрішнього обдумування та визначення причин і наслідків певних вчинків або подій. Усі ці види аудіювання задіяні в навчальному процесі, що вимагає чіткого визначення мети на кожному конкретному етапі навчання та розробки відповідних вправ і завдань для реалізації цієї мети.

У розробці навчальних матеріалів для формування компетенції в говорінні особлива увага приділяється відбору аудіотекстів. Джерелом можуть бути різноманітні радіо- та телепередачі, інтернет і різноманітні посібники британських видавництв, обов'язковим компонентом яких є аудіокурси.

У підготовці навчальних матеріалів для навчання говорінню студентів 1-2 курсів ми користувалися автентичними навчальними комплексами, що пропонуються британськими видавництвами *Longman, Oxford and Cambridge University Press, Macmillan, Express Publishing*. Відбір аудіотекстів здійснюється за такими критеріями: відповідність аудіотексту розмовній тематиці, що визначається програмою, тривалість звучання тексту, вид мовлення (монолог, діалог, полілог).

У визначенні завдань враховується той факт, що рівень розуміння тексту може бути різним, а саме: фрагментарний рівень, глобальний, детальний та критичний [2]. Кожен із цих рівнів передбачає набуття студентами певних мовленнєвих умінь. Врахування рівня розуміння тексту в процесі навчання говорінню на його основі є головним, оскільки цей рівень зумовлює вибір і характеристику завдань для навчання говорінню. Наприклад, глобальне розуміння передбачає вміння студентів визначити тему тексту та з'ясувати загальний зміст. Детальне розуміння вимагає вміння відокремлювати головну інформацію від другорядної, уміння розділити текст на смислові частини, уміння встановлювати логічні зв'язки між елементами тексту, уміння виділяти експліцитно висловлену головну думку тексту [2]. Саме рівень розуміння визначає типи і види завдань для розвитку вмінь говоріння на основі прослуханого тексту.

Способи контролю рівня розуміння тексту варіюються відповідно до мети навчання. Застосовуються рецептивні способи, здебільшого тестові – тести на відповідність, множинного вибору, правильне/неправильне твердження. Репродуктивні способи контролю – складання плану, бесіда за прослуханим текстом, переказ англійською мовою від третьої/уявної особи, переказ засобами непрямої мови, коментування подій/змісту та інші. У визначенні та формулюванні репродуктивних завдань враховується зміст прослуханого тексту.

Розглянемо завдання, що пропонуються в навчанні говорінню при вивченні теми *About Myself* на першому курсі. Для аудіювання запропоновано уривок радіопрограми, присвяченої особливостям поведінки людини, які можуть бути зумовлені певними вподобаннями, у

цьому випадку – надання переваги тому чи іншому кольору, з комунікативного курсу *Enterprise 2* видавництва *Express Publishing*, який є інформативним за змістом та діалогічним за формою.

Усі завдання розроблено з урахуванням конкретного етапу роботи з текстом, а саме: вправи для виконання на дотекстовому етапі, на притекстовому етапі та на післятекстовому етапі.

Так, на дотекстовому етапі студентам пропонується вправа із завданням прочитати лексичні одиниці (слова, словосполучення, сталі та ідіоматичні вирази) і пояснити їх англійською мовою або перекласти. Вправа націлена на зняття мовних і смислових труднощів тексту. Пояснення лексичних одиниць також допомагає ввести студентів у контекст повідомлення.

На притекстовому етапі студенти отримують завдання ознайомитися з тестовим завданням для перевірки розуміння прослуханого тексту. У цьому випадку контролюється вміння детального розуміння тексту й після дворазового прослуховування студентам пропонується виконати тест множинного вибору. Після того як виконають завдання, студенти коментують та обґрунтовують свій вибір.

Наступним завданням післятекстового етапу є обговорення змісту прослуханого тексту. Запропоновано кілька варіантів завдань. Перше завдання – відповіді на запитання, які охоплюють увесь зміст тексту, та висловлення власного ставлення до отриманої інформації. Друге завдання – стисле викладення отриманої інформації. Наступне – обговорення прослуханої інформації в діалогічній формі за запропонованою комунікативною ситуацією. Після обговорення студентам треба виконати завдання у формі монологу: розповісти про власні уподобання та висловити свою згоду або незгоду з тим, що вибір певного кольору може певним чином характеризувати людину та моделювати її поведінку.

Мета завдань на післятекстовому етапі – розвиток навичок та вмінь діалогічного і монологічного мовлення на основі прослуханого тексту.

На цьому етапі також застосовуються опорні схеми для побудови діалогічного і монологічного висловлювання та опорні лексеми, що дозволяє усунути мовні труднощі й активізувати мовлення студентів.

Студенти 2 курсу мають вищий рівень сформованості мовленнєвих навичок і вмінь, що дозволяє поступове ускладнення завдань: диференціацію тих, що виконуються після першого прослуховування та після другого, виконання письмових завдань за запропонованою комунікативною ситуацією, збільшується кількість реплік у діалозі та обсяг монологічного висловлювання на післятекстовому етапі.

Розглянемо завдання, запропоновані нами для навчання говорінню на основі прослуханого тексту при вивченні розмовної теми *City Life and Sightseeing*. Студенти прослуховують пізнавальний текст з *Activate B 1* видавництва *Pearson Longman*, у якому подано аналіз проведеного опитування щодо можливостей відпочинку в місті.

На притекстовому етапі студенти отримують завдання прослухати текст і виписати лексичні одиниці, які відповідають поданим тлумаченням, та вжити їх у власних висловлюваннях. Виконання таких завдань допомагає студентам створити власні висловлювання понадфразового рівня. На цьому етапі для розвитку лексичних навичок аудіювання та говоріння можна запропонувати завдання: знайти в тексті синоніми або антоніми до певних лексичних одиниць, знайти описові прикметники, дієслова, які так чи інакше характеризують особу, про яку йдеться в тексті.

Наступним завданням є прослухати текст і доповнити пропущену інформацію. Таке завдання також сприяє розвитку вміння побудови висловлювання понадфразового рівня.

На післятекстовому етапі пропонуються завдання, метою виконання яких є розвиток навичок та вмінь монологічного і діалогічного мовлення. Першим завданням є відповісти на питання за змістом тексту, що допомагає пригадати отриману інформацію та сформулювати думки. Завдання для розвитку монологічного мовлення *Speak about the survey that Sally Richards and her friends carried out, what they learnt and what they are going to do with the information they acquired* – розповідь про проведене опитування й коментування можливостей використання інформації від імені опитувачів. Друге завдання – *Are there any similar facilities*

in your town? What sites and facilities are popular with students? What new facilities would you like to have? What would you offer to arrange in your town to make it a tourist attraction? – монолог-розповідь про можливості для відпочинку в місті, де мешкає студент. Для розвитку вмінь діалогічного мовлення можна запропонувати завдання обговорити зазначену проблему, запропонувати певні зміни, з'ясувати думки інших студентів. Такі завдання сприяють розвитку вмінь побудови діалогу-обміну думками, діалогу-розпитування та діалогів інших функціональних типів.

Для зняття мовних труднощів у процесі формування та розвитку вмінь монологічного і діалогічного мовлення застосовують опорні лексеми, можливе також застосування опорних схем для побудови діалогічного висловлювання, план побудови монологічного висловлювання, який може бути запропонований викладачем або укладений студентами.

Пропонується також завдання з розвитку писемного мовлення на основі прослуханого тексту: написати статтю про винахід, написати формальний лист у газету/журнал, написати рекламне оголошення. Вид письмового завдання обирається з урахуванням рівня володіння студентами писемним мовленням.

Завдання, які ми розглядаємо в цьому дослідженні, апробовуються та вдосконалюються під час навчального процесу, що дозволяє більш ретельно обирати аудіотексти, які використовуються як джерело навчання монологічному і діалогічному мовленню, визначати рівень складності завдань, вид тестових завдань, час виконання та кількість прослуховувань аудіотексту, що залежить від етапу розвитку зазначених умінь та практичних цілей при виконанні кожного конкретного завдання.

У цьому дослідженні розглянуті можливі форми організації навчання студентів 1-2 курсів говорінню на основі прослуханого тексту, проте всі запропоновані підходи та прийоми формування компетенції монологічного і діалогічного мовлення потребують подальшого розвитку та вдосконалення.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : курс лекцій : [навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»] / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2010. – 332 с.
2. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці) : навчальний посібник. – К. : Ленвіт, 2008. – 285 с.
3. Програма з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання) : проект. / кол. авторів : С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач. – Вінниця : Нова книга, 2001 – 246 с.
4. Савенко Т. В. Listening and Speaking : навчальний посібник. – Кіровоград : ПП «Центр оперативної поліграфії «Авангард», 2013. – 100 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Савенко – старший викладач кафедри практики германських мов Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: навчання аудіюванню студентів мовних факультетів на початковому етапі; комунікативно-орієнтоване навчання граматики англійської мови.